

Марына Прахарэня

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (г. Мінск, Беларусь)

**РЭПРЭЗЕНТАЦЫЯ САЦЫЯЛЬНЫХ СТАНДАРТАЎ
У КАНТЭКСТЕ ФАРМІРАВАННЯ
ГРАМАДЗЯНСКАЙ СУПОЛЬНАСЦІ
(па матэрыялах друку Мінскай вобласці)**

Паўнавартасны працэс фарміравання грамадзянскай супольнасці вызначаецца падыходамі дзяржавы да рэалізацыі сацыяльных стандартаў. Менавіта паслядоўная і комплексная сацыяльная палітыка садзейнічае дасягненню ўстойлівага развіцця грамадства і паскарае працэс інстытуалізацыі грамадзянскай супольнасці. Без належных умоў, якія забяспечваюць стабільнасць, гарантуюць высокі ўзровень матэрыяльнага дабрабыту насельніцтва, ахову здароўя, забеспячэнне высокага ўзроўню развіцця адукацыі, спрыяльнае навакольнае асяроддзе, абароненасць інтарэсаў працоўных і інш., немагчымы працэс самарэалізацыі асобы і паспяховае развіццё грамадзянскай супольнасці.

Дзейнасць сучасных беларускіх СМІ накіравана на аб'ектыўную рэпрэзентацыю і комплексны аналіз працэсаў рэалізацыі сацыяльных стандартаў. Менавіта дадзены аспект адлюстроўвае рэальнае жыццё людзей і праблемы, вырашэнне якіх з'яўляецца для іх першасным.

Праведзенае кантэнт-аналітычнае даследаванне нумароў газет Мінскай вобласці за 1992–2017 гг. («Слава працы» (383), «Жодзінскія навіны» (335), «Мінская праўда» (506)) дало магчымасць выявіць прыярытэтныя накірункі сацыяльнай палітыкі, якія прадстаўлены ў рэгіянальным друку.

Так, абсалютная большасць матэрыялаў адлюстроўвае ажыццяўленне сацыяльных мерапрыемстваў у сферах адукацыі, аховы здароўя і г. д. Колькаснае размеркаванне публікацый прадстаўлена наступным чынам: «Слава працы» – 17 %, «Мінская праўда» – 18 %, «Жодзінскія навіны» – 35 %. Атрыманыя звесткі сведчаць аб тым, што дзяржаўныя рэгіянальныя выданні выступаюць актыўным правадніком сацыяльнай палітыкі. Адлюстроўваючы рэчаіснасць, гэты сегмент СМІ не толькі інфармуе аб падзеях, але і садзейнічае вырашэнню сацыяльна важных праблем грамадства, паведамляе аб прыярытэтнасці сацыяльных правоў, якія замацаваны на заканадаўчым узроўні (права на медыцынскую дапамогу, працу, адпачынак, абарону мацярынства, дзяцінства, сям'і і г. д.).

Ключавую ролю ў выхаванні сацыяльна адказнага грамадзяніна адыгрывае сям'я – важны кампанент грамадзянскай супольнасці. Гэтаму са-

цыяльнаму інстытуту прысвечана па 5 % публікацый у газетах «Слава працы» і «Мінская праўда», 8 % – у «Жодзінскіх навінах». Дадзеная тэматыка асвятляецца ў шэрагу рубрык рэгіянальных выданняў. Так, доўгі час у газеце «Слава працы» выходзіць рубрыка «На тэмы выхавання», тэматычная старонка «Сям’я», у «Мінскай праўдзе» – «Наш бацькоўскі факультэт», «Кафедра сямейнага выхавання», «Сям’я сялянская», «Сем “я”», «Дэмаграфія», «Формула сям’і» і інш. «Жодзінскія навіны» сумесна з мясцовымі органамі ўлады праводзяць штогадовы конкурс «Сям’я года», які шырока асвятляецца ў выданні. Акрамя таго, у газеце змяшчаюцца пастаянныя рубрыкі «Бацькоўскі сход», «Сямейны савет». Тут, як правіла, друкуюцца матэрыялы пра моцныя, дружныя і адказныя сем’і, якія з’яўляюцца гарантыяй стабільнага развіцця ўсяго грамадства, яго трывалай асновай.

Аднак аналіз тэкстаў паказаў, што сёння ў рэгіянальным друку практычна не адлюстраваны такі негатыўны аспект сямейнага жыцця, як асацыяльныя паводзіны бацькоў, якія прыводзяць да парушэння правоў дзіцяці, росту колькасці супрацьзаконных дзеянняў, наркаманіі, алкагалізму, беспрытульнасці і пашырэнню сацыяльнага сіроцтва. Апошняя праблема надзвычай актуальная для Беларусі. Паводле даных Міністэрства адукацыі, 80 % дзяцей-сірот у нашай краіне – сацыяльныя, у якіх ёсць бацькі [2]. Пільная ўвага з боку журналістаў да гэтай праблемы, размова з чытачамі аб ёй, зварот да паказальных статыстычных даных будуць садзейнічаць прафілактыцы сацыяльных парушэнняў, павышэнню адказнасці бацькоў за выхаванне дзяцей, укараненню ў грамадскую свядомасць прыярытэтных сямейнай формы ўладкавання дзяцей-сірот.

Значным інстытутам грамадзянскай супольнасць, які накіраваны на абарону сацыяльных правоў грамадзян, з’яўляюцца прафесійныя саюзы. Вынікі даследавання паказалі, што тэматыцы развіцця прафсаюзнага руху прысвечана 5 % матэрыялаў у абласной газеце «Мінская праўда», у выданнях «Слава працы» і «Жодзінскія навіны» – па 2 % публікацый.

Рэгіянальны друк імкнецца інфармаваць аб рабоце каардынацыйных органаў пярвічных прафесійных камітэтаў, якія дзейнічаюць на прадпрыемствах, друкуе матэрыялы, прысвечаныя пазіцыі прафсаюзаў пры заключэнні калектыўных дамоў і пагадненняў, працоўнага заканадаўства, удасканаленню сістэмы грамадскага кантролю за аховай працы і інш. Дзейнасць аднаго з найбольш значных інстытутаў грамадзянскай супольнасці адлюстравана ў такіх рубрыках, як «Прафсаюзы», «Ахова працы», «Працоўнае партнёрства» («Жодзінскія навіны»),

«Увага з боку прафсаюзаў», «Да прафесійнага свята» («Слава працы»). Аblasная газета «Мінская праўда» выпускае дадатак «Працоўны Саюз». Тут чытачы знаёмяцца з палажэннямі аб сацыяльных выплатах, выхадзе ў чарговы працоўны ці заслужаны адпачынак і інш. Аднак рэдка перыядычнасць і адносна невялікая колькасць публікацый на прафсаюзную тэматыку, афіцыйны стыль выкладання матэрыялаў, аб'ёмныя вытрымкі з нарматыўных дакументаў даюць падставу сцвярджаць, што рэдакцыйныя калектывы рэгіянальных выданняў цалкам не рэалізуюць свой патэнцыял фарміравання грамадскай думкі аб важнасці і неабходнасці існавання гэтага неад'ёмнага кампанента грамадзянскай супольнасці.

Недастатковы аналітычны ўзровень публікацый рэгіянальных выданняў аб рабоце прафесійных саюзаў адзначаецца на дзяржаўным узроўні. З мэтай актывізацыі і ўдасканалення інфармацыйнага суправаджэння дзейнасці прафсаюзага руху ў нашай краіне было прынята рашэнне аб правядзенні тэматычнага форуму «Роля рэгіянальных СМІ ў развіцці сацыяльнага партнёрства». Яго арганізатары – Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь і Федэрацыя прафсаюзаў. Першая сустрэча журналістаў мясцовых СМІ і кіраўніцтва ведамстваў адбылася ў снежні 2016 г., другая – у красавіку 2017 г., трэцяя – у студзені 2018 г. Падчас мерапрыемстваў была падкрэслена вызначальная роля рэгіянальнай прэсы ў асвятленні пытанняў абароны правоў працоўных, удасканалення працоўнага і пенсійнага заканадаўства, тлумачэння асаблівасцей прафсаюзнай работы, стварэння новых працоўных месцаў і інш.

Выступаючы кампетэнтным выразнікам інтарэсаў працоўных, прафсаюзы здольны гарантаваць правы і свабоды чалавека, забяспечваць іх актыўнасць. На наш погляд, актывізацыя асвятлення дзейнасці прафсаюзных арганізацый, тлумачэнне сутнасці іх працы будзе садзейнічаць стварэнню пазітыўнага іміджу арганізацыі, павышэнню адказнасці перад членамі працоўнага аб'яднання, што, безумоўна, дапаможа сфарміраваць трывалую грамадзянскую супольнасць.

Адносна невялікі працэнт публікацый у рэгіянальным друку адностроўвае дзейнасць яшчэ аднаго важнага сацыяльнага інстытута, створанага па ініцыятыве грамадзян, – дабрачынных арганізацый. Іх функцыянаванню прысвечана прыкладна па 2 % матэрыялаў у газетах «Слава працы» і «Жодзінскія навіны». У «Мінскай праўдзе» за адпаведны перыяд прадстаўлены толькі адзін матэрыял. Аднак тэматычныя прыярытэты рэгіянальнага друку даволі абмежаваныя. Так, рэдакцыя раённай газеты «Слава працы» часцей за ўсё паведамляе толькі аб дзейнасці Беларускага Таварыства Чырвонага Крыжа, гарадская газета

«Жодзінскія навіны» – грамадскай дабрачыннай арганізацыі «Дабро і Надзея». Інфармацыйная нагода для такіх публікацый – Дзень пажылых людзей, Дзень Перамогі, Дзень маці і г. д. Накіраваная на падтрымку малазабяспечаных слаёў грамадства, дзяцей-сірот, хворых, інвалідаў, састарэлых людзей, беспрацоўных і інш., дабрачыннасць як від дзейнасці не залежыць ад часу. Сёння ў чытацкай аўдыторыі рэгіянальных выданняў можа скласціся ўражанне аб фіктыўнасці дабрачыннай дзейнасці, неабходнасці дапамогі толькі «па раскладзе». Таму ўдасканаленне асвятлення шматлікіх ідэй і валанцёрскіх ініцыятыў дабрачынных таварыстваў, фондаў, іх праграм, мерапрыемстваў, акцый, якія накіраваны на падтрымку людзей, захаванне здароўя, павышэнне санітарнай культуры і г. д., здольна садзейнічаць усеагульнаму развіццю грамадскай ініцыятывы, фарміраванню гуманнай сістэмы каштоўнасцей.

Такім чынам, камунікатыўны абмен паміж дзяржавай і грамадствам, які рэалізуецца з дапамогай СМІ, гарантуе кантроль з боку соцыуму ў справе забеспячэння яго правоў і свабод, стабільнага сацыяльнага развіцця. Інфармацыя аб функцыянаванні сацыяльнай сферы з'яўляецца крыніцай для прыняцця жыццёва важных рашэнняў, уплывае на статус чалавека ў грамадстве. Аднак для таго, каб стаць дзейным рэсурсам у фарміраванні грамадзянскай супольнасці, рэгіянальным выданням неабходна не толькі ўсебакова інфармаваць насельніцтва аб прыярытэтных накірунках унутранай сацыяльнай палітыкі, але і весці пастаянны дыялог з аўдыторыяй, арганізоўваць грамадскую дыскусію, адклікацца на вострыя пытанні. Так, па выніках апошніх апублікаваных рэспубліканскіх маніторынгаў меркаванняў насельніцтва аб праблемах у сацыяльна-эканамічнай сферы, найбольш актуальнымі пытаннямі для грамадства з'яўляліся беспрацоўе, рост цэн, пенсійнае забеспячэнне, работа медыцынскіх устаноў, жыллёва-камунальных служб, будаўніцтва жылля [1]. Тым не менш дадзеныя праблемы практычна не знаходзяць свайго адлюстравання ў рэгіянальных газетах. Каб грамадства адчувала давер да мясцовага выдання, дакладна разумела аб'ектыўныя прычыны існуючых праблем, атрымлівала іх панарамнае бачанне, рэдакцыям газет неабходна звярнуцца да праблемных аналітычных матэрыялаў, дзе будуць тлумачыцца складаная сітуацыя ў сферы працоўнай занятасці, пенсійнага забеспячэння, аналізавацца недахопы ў рабоце сістэмы аховы здароўя (чэргі ў паліклініках, адсутнасць вузкіх спецыялістаў і г. д.), павышэнне кошту паслуг жыллёва-камунальнай гаспадаркі і г. д.

Асаблівай адказнасцю валодаюць журналісты, якія павінны выключыць са сваёй практыкі фармальнае стаўленне да праблемы, актуалізаваць

вострыя пытанні жыццядзейнасці грамадства. Работа ў дадзеным накірунку патрабуе высокай кваліфікацыі журналіста-аналітыка, які, з аднаго боку, зможа актуалізаваць вострыя пытанні рэчаіснасці, з другога – весці адкрыты дыялог з аўдыторыяй, арыентаваць яе на кампрамісныя ўзаемаадносіны з дзяржавай. Дзякуючы гэтым мерам будзе ўзрастаць аўтарытэт рэгіянальных выданняў, які адначасова будзе суправаджацца паступовым фарміраваннем ініцыятыўнага чытача з развітым пачуццём грамадзянскай і асабістай годнасці, што і стане неабходнай сістэмаўтваральнай умовай для развіцця грамадзянскай супольнасці.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Республика Беларусь в зеркале социологии : сб. материалов социол. исслед. за 2016 г. / А. В. Папуша [и др.] ; под общ. ред. А. П. Дербина. – Минск : Информ.-аналит. центр при Администрации Президента Республики Беларусь, 2017. – 204 с.
2. Турчина, И. Министерство образования: в Беларуси 80 % детей-сирот – социальные, при живых родителях / И. Турчина // Tut.by : белорус. портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://news.tut.by/society/493187.html>. – Дата доступа : 12.03.2018.

Олег Слукa

Белорусский государственный университет (г. Минск, Беларусь)

ИДЕОЛОГИЯ КРЕАТИВНОЙ РЕАЛЬНОСТИ

Креативная реальность – это функционирование общества на основе интеллектуальных технологий. Современные информационные системы стремятся к состоянию саморегулируемого, возобновляющегося, самостоятельно действующего пока объекта, но стремящегося к превращению в мыслящего субъекта. Это, возможно, наступит тогда, когда искусственный интеллект приблизится к самостоятельному существованию и действию, как хомо сапиенс. Производство продуктов жизнеобеспечения человека в настоящее время переходит к функционированию или использованию для этих целей искусственного интеллекта. В существующей реальности возникает, создается новая, во многом непонятная, загадочная и непредсказуемая, сфера обитания или существования общества. Тем не менее можно утверждать, что креативная реальность – это продукт объективных причин развития современной цивилизации.

Характеристика креативной реальности заключается в изменении жизненной сущности самого человека. В науке обоснован отход от определения хомо сапиенс как человека разумного и переход, или луч-